

Otázka: Světová náboženství

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Katyz

Obsah

- a) základní pojmy
- b) klasifikace náboženství
- c) judaismus, křesťanství, islám
- d) základní principy východní filosofie, buddhismus, hinduismus, konfuciánství, taoismus
- e) sekty

a) základní pojmy - náboženství, víra

- **náboženství** = víra člověka v nějakou nadpřirozenou skutečnost (něco, co nedokážu rozumově náboženství = vysvětlit, objasnit)
- **víra** = racionální vztahování se k něčemu nadpřirozenému
- **deista** = věří, že Bůh stvořil svět, ale poté do něj již nezasahoval -> nechal působit přírodní zákony X **teismus** = Bůh svět stvořil a nadále do něj zasahuje
- **ateista** = nevěří v boha
- **panteista** = věří, že Bůh splývá s přírodou
- **církev** = instituce, která se zabývá náboženstvím a spravuje jej
 - právní existenci upravuje řada zákonů

- součástí Ústavy -> v Listině základních práv a svobod
- aby církve mohla působit, musí být státem uznaná = registrovaná
 - řada podmínek:
 - minimálně 10 000 podpisů zletilých vyznavačů
 - hlavní představitel církve musí být členem Světské rady církví
 - v Česku registrováno přes 20 církví
 - -> nejvíce římskokatolická
- **teologie** = věda, která se zabývá náboženstvím, více subjektivní
 - -> představitel Tomáš Halík
- **religionistika** = věda zabývající se náboženstvím
 - -> zakladatel F.M. Müller
- **něcismus** = lidé v něco věří x nejsou organizováni a nehlásí se k něčemu konkrétnímu
- **manismus** = kult uctívání předků

b) klasifikace náboženství

- **animistické**
 - víra v bohy přírodních živlů -> bůh vody, ohně, země, vzduchu
 - + toho, co nedokázali objasnit -> slunce, tmy... (primitivní)
- **polyteistické**
 - víra ve více bohů
 - ve starověkém Egyptě, Řecku, Indii -> hinduismus
- **monoteistické**
 - víra v jednoho boha -> judaismus, křesťanství, islám
- **neteistické**
 - víra ve výjimečnou osobnost/zakladatele/vůdce -> buddhismus

c) judaismus, křesťanství, islám

judaismus

- židovské náboženství
- vznik v oblasti Blízkého Východu (starověká Palestina) ve 13. století př.n.l.
- asi 20 milionů vyznavačů-> Izrael, Rusko, USA (do 2. sv. v. Polsko)
- monoteistické -> bůh Jahve/Hospodin (z úcty k němu jeho jméno ale neříkají)
- hlavní pramen: Starý zákon
 - základem 5 knih Mojžíšových/Pentateuch/Tóra
 - Genesis
 - o stvoření světa, končí prodáním jednoho Jakóbova syna Josefa Egypťanům
 - Exodus -> odchod židovského národa do země zaslíbené
 - Leviticus
 - Numeri
 - Deuteronomium
 - součástí je desatero = souhrn nejstarších a nejzákladnějších morálních pravidel
 - převzalo křesťanství
 - nezabiješ, nesesmílníš, nepokradeš,...
- Hospodin je velmi přísný -> neustále zkouší věřící, jak pevná je jejich víra
- očekávají příchod mesiáše = spasitele
- specifický vztah k Bohu - forma dialogu - i hádky
- => **příběh**: Jákob se v pozdějším věku porve se zahalenou postavou - zjistí, že zahalená bytost byl Bůh -> reflexe toho, jaký mají k Bohu vztah nenašli zaslíbenou zemi, kam je vedl Bůh a docházela jim voda (šli pouští), poprosili Boha o vodu a on jim řekl, ať zaklepu na kámen, že voda vytryskne -> Mojžíš měl, pochyby, ale udělal to a voda vytryskla X za to, že pochyboval je Bůh na zaslíbené místo nedovedl
- biblický prorok Abrahám
- ->praotci judaismu - dva synové a otec
 - -> **Abrahám** je praotec judaismu, křesťanství i muslimství
 - hovořil s Bohem, který mu nařídil obětovat Izáka, aby si ověřil jeho loajalitu -> udělal to X Bůh ho těsně před zastavil

- -> **Izák** - druhorozený syn, měl být obětován
- -> **Jákob** - syn Izáka, 12 potomků => každý z nich dal za vznik Izraelskému kmenu

rabín - kněz, stará se o synagogu

Tóra - první zapisování, které se stává židovským učením

Talmud - kompilace rabínských učení

Tanak - Tóra + Talmud

- nemají ráj a peklo, ale pokud byli dobří, tak budou zapsáni do knihy živých -> žijí v Bohu a nejsou zapomenuti
- X pokud byli špatní -> kniha mrtvých budou zapomenuti
- založeno na tradicích, dodržování židovských svátků
 - Chanuka = slavnost světel
 - Šabat/Šábés = sedmý den v týdnu věnovaný odpočinku
 - -> nejdůležitější židovský svátek, daný Desaterem
 - Jom Kipur - svátek smíření, že mají chyby
 - Roš Ha Šana - září/říjen - začátek židovského roku
 - košér - způsob úpravy jídla
- tradiční symboly:
 - kipa/jarmulka = čepička
 - menorá = sedmiramenný svícen
 - Davidova hvězda
 - mše slouží rabín v synagoze = židovský kostel

křesťanství

- nejrozšířenější náboženství na světě -> přes 2 miliardy lidí
- monoteistické -> Bůh/Hospodin (nemá specifické jméno)

- vznik v římské provincii Judea (oblast Blízkého Východu) v 1. století
 - zpočátku v Římě velmi krutě pronásledováno
 - zrovnoprávněno roku 313 = edikt milánský (vydal císař Konstantin I.)
 - později jediným povoleným náboženstvím (pro sjednocení Říma -> ideové pojítko)
 - v 11. stol. rozdělení na evangelické, pravoslavné a katolické (jiné mše, papeži,...)
- dnes největšími centry Z a střední Evropa, J Amerika (nejvíce katolíků), Austrálie
- základní pramen: Nový zákon
 - 4 Evangelia -> sv. Matouše, Marka, Lukáše, Jana
 - -> svědectví vyprávějící příběh Ježíše Krista
 - Apokalypsa = zjevení sv. Jana
 - Skutky apoštolské
 - Listy/dopisy/epištolý apoštolské
- Ježíš z Nazaretu byl skutečná postava
 - kázal proti klasické židovské víře (vlastní představu)
 - -> sami Židé ho vydali -> ukřižován
 - křesťanství pouze vychází z jeho myšlenek -> NENÍ zakladatelem!
- očekávají druhý příchod Ježíše Krista jako soudce světa na konci dějin
- charakteristické znaky:
 - rovnost všech lidí
 - hlavním cílem života je spása
 - všeodpouštějící láska (žádné msty)
- největší problém -> nejednotnost
 - rozdíl v autoritách:
 - -> katolické = papež
 - -> pravoslavné = patriarcha
 - -> evangelistické = bible
- nejvýznamnější svátky:
 - Velikonoce = ukřižování a následné zmrtvýchvstání Ježíše Krista
 - Vánoce = narození Ježíše Krista
- symbol: kříž

islám

- 2. největší náboženství na světě -> asi 2 miliardy vyznavačů (muslimů)
- vznik na Arabském poloostrově v 7. století
 - zakladatelem Mohamed (skutečná historická postava)
 - -> prorok = prostředník mezi věřícími a Bohem
 - -> 622 odchází z Mekky do Medíny = hidžra
- zásadní blízkost Boha
- zakládá 1. islámskou obec
 - islám se velmi rychle šířil -> zastaven až ve Španělsku (Karel Martel)
 - největší centra: Arabský poloostrov, JV Asie, S Afrika
 - problém -> nejednotnost (otázka nástupnictví ve vedení muslimské obce po smrti Mohameda)
 - sunnité = jakýkoliv řádně věřící muslim
 - šíité = pouze pokrevní potomek Mohameda
- 5 základních pravidel:
 - šaáda = absolutní víra v boha Alláha a proroka Mohammeda
 - salát = modlitba alespoň 5x denně k Mekce
 - Rammadán = postní měsíc (jedí až po západu slunce, přes den pijí jen vodu)
 - hadžhž = alespoň 1x za život navštívit Mekku (Saudská Arábie) -> svatyně Kaaba
 - věnovat chudým almužnu
 - povinnost muslima šířit islám, v nejnutnějším případě pomocí násilí
- základní kniha: Korán
 - v něm sepsány Mohammedovy myšlenky

d) základní principy východní

filozofie, buddhismus, hinduismus, konfuciánství, taoismus

1) Indická filosofie

- vznik spjat s Árji (Árjové)
- charakteristické znaky:
 - -> názorová pluralita, mnoho představ
 - -> tolerance
 - -> důraz na tradice
 - -> praktičnost (důraz kladen na praktické využití)

Dělí se na tři části:

• I. Védské

- 1500 – 500 př.n.l.
- védy = nábožensko-literární texty obsahující snahy o sepsání tehdejšího vědění
- určeny kněžím, ale byly pro ně složité, a proto byly sepsány upanišady (=vysvětlující texty), psáno v sanskrtu
 - -> bhagavadgíta – nejmladší literární zdroj, navazuje na upanišady
- existují jich tisíce
- obsahují základ indické filozofie a určitá témata, která jsou společná pro všechny indické filozofické směry
- *Dharma* = věčný světový zákon / řád světa
 - pro člověka mravní, morální řád (jak se má chovat)
- *Brahma* = nejvyšší duchovní princip, proniká vším -> zároveň tvoří podstatu všeho
 - v okamžiku, kdy vstupuje do člověka, se z ní stává átman (duše)
 - -> v základu jsou stejné
 - brahmáni: kněží, kteří šířili
- *Karma* – karmický zákon: „vše, co člověk vykoná, rozhoduje o budoucnosti člověka (reinkarnaci)“

- -> pokud jsem žil špatně, budu reinkarnován
- -> cílem je vymanit se z reinkarnace (reinkarnace je trest za to, že jsem žil špatně)

• II. klasické období

- zhruba 6. století př.n.l až 1000 n.l.
- filozofie se šíří do celé společnosti (filozofie ztrácí charakter „tajné vědy“)
- -> vzniká řada směrů a škol
- směry:
 - *I. ortodoxní*
 - vychází z védských textů, striktně je dodržují, považují se za neomylné
 - Hinduismus
 - polyteistické náboženství
 - uznávají kastovní systém
 - řada rituálů (koupání v řekách, posvátná zvířata)
 - celkem 6 škol:
 - -> jóga = propojení tělesných a duchovních cvičení
 - 8 stupňů
 - *II. neortodoxní*
 - častá kritika védských textů
 - **Čarvaka**
 - tvrdí, že existuje pouze hmota (materialisté) -> tvořeno: oheň, voda, země, vzduch
 - popírají reinkarnaci (protože všechno na světě je konečné)
 - **Džinismus**
 - zakladatelem Mahávírá (přezdívka Džina) -> v překladu vítěz
 - velmi přísné zákazy:
 - -> nesmí vědomě ublížit živému tvorů
 - -> nelhat, nekrást, sexuální zdrženlivost
 - opakem čarváky -> tvrdí, že existuje hmota i duše

- -> cílem ukončit reinkarnaci a zbavit se hmoty

- **Buddhismus**

- vznikl 6. století př. n. l -> Sidhárta Gautama (Buddha -> „osvícený“)
- 4 vznešené pravdy:
 - -> život je utrpení
 - -> utrpení pramení z touhy
 - -> zbavením touhy se zbavíme utrpení
 - -> člověk musí projít 8-dílnou stezkou, kde se naučí soustředit, jednat,...
- cílem je nirvána (oddělení duše od těla) -> ukončí se reinkarnace
- existuje celá řada směrů, které vycházejí z buddhismu:
 - zenový buddhismus („zen“)
 - -> Japonsko (založeno na přenosu myšlenek);
 - lámaismus - Tibet (Tibetská kniha mrtvých)

- **III. poklasické**

- od roku 1000 až po současnost

- **Čínská filosofie**

- charakteristické znaky:
 - harmonie (hlavně ve vztahu člověk, příroda, svět)
 - praktičnost
- dělí se do 3 období:
 - **I. Zlatý věk**
 - 6. - 2. století př.n.l
 - vznikají nejvýznamnější čínské filozofické směry
 - -> mají stejný zdroj: 5 klasických knih čínské vzdělanosti
 - -> obsahují nejstarší vědění (právo, literatura,...)
 - -> nejznámější: Kniha písní (autorem Konfucius)
 - -> pro nás nejvýznamnější Kniha proměn
 - obsahuje trigramy (3 protikladné dvojice)

- => **konfucianismus**

- **zakladatelem Konfucius (6-5. století před Kristem)**

- -> pro Čínu největší mudrc všech dob
- podle tradice vedl vzorný způsob života (celý život se vzdělával)
- -> ale nezanechal po sobě žádný spis
- -> vše, co o něm víme, víme od jeho žáků
- -> sepsáno do díla Hovory
- propojeno s etikou (základem morálka) = „filozofie morálky“
- nejdůležitějším pojmem je řád
- -> chtěl vytvořit vesmírný řád (soulad)
- -> tvůrcem a garantem řádu měl být vládce (panovník)
- -> pro poddané měl být „otcem“
- dobrý vládce = dobrá a morální společnost
- klade velký důraz na výchovu
- hlavní morální zásady:
 - slušnost
 - moudrost
 - spravedlnost
 - poctivost
 - respekt k autoritám, ke zvykům, tradicím

- => **taoismus**

- zakladatelem Lao'c (6-5. století př.n.l.)
- -> jeho život není 100% doložený
- -> autorem Knihy o Tao a ctnosti
- základem tao je čchi
- čchi = tok energie, který má schopnost vším prostoupit, dává všemu existenci, prazáklad světa, jádro tao
- ideálem vyznavačů tao je splynout s tokem energie (stát se mudrcem)

- svět se neustále vyvíjí, mění, je neustále v pohybu
- vyvíjí se na základě protikladných sil
- wu-wei = působení skrze nečinění
- ideální nechat energii působit
- považoval stát za něco nepřírozeného (protože ideál vidí v uzavřenosti)
- => **mohismus**
 - zakladatelem Muo-Ti
 - kritizuje konfucianismus
 - dá se označit jako sociální etika (ústředním tématem společnost, dobro a zlo)
 - důležitý pojem všeláska
 - -> učení o všeobecné lásce mezi všemi lidmi bez nějakého rozdílu
 - -> vše, co děláš, má být prospěšné i pro ostatní
 - -> zlo je důsledek nedostatku všelásky
 - -> největší zásadou je blaho všech
 - odmítají jakékoliv formy válek
- => **legismus**
 - v pravém slova smyslu není směr, ale hnutí či seskupení filozofů
 - vychází z kritiky konfucianismu
 - základem společnosti nemají být mravní základy, ale právní (psané) zákony
 - -> mají být stručné, jednoznačné, pro všechny stejně platné (rovnost před zákonem!)
 - -> dodržování má zajistit systém sankcí a odměn
 - -> důležitou roli hraje panovník
 - -> zákony mají vyjadřovat aktuální stav společnosti (ne něco, co se dědí z generace na generaci)
- **II. období středověké filozofie**
 - 2. stol př.n.l. - 1000 n.l
- **III. neokonfucianismus**

e) sekty

- název sekta neměl původně negativní význam (= směr, skupina,...)
- dnes takto označována skupina, které se oddělila od dominantního náboženství
 - názorově se odlišuje -> nějaké aspekty odmítá, nějaké přehnaně zdůrazňuje
 - -> společnost oddělení odmítá
- -> klady sekt:
 - pro členy naplňuje smysl života -> místo ve společnosti
 - možnost člena se seberealizovat (často přehnané)
 - klade se důraz na rodinu a rodinné prostředí -> často členství celé rodiny
 - většina sekt striktně odmítá alkohol a drogy
- -> negativa sekt:
 - silná názorová vyhraněnost
 - izolovanost členů od většinové společnosti
 - autoritářství jedince -> neomylný
 - -> selekce informací
 - snaha udržet soudržnost za každou cenu
 - nedůvěra k okolí, k institucím -> školství, zdravotnictví, armáda
 - řada případů, kdy sekty skončily tragicky -> hromadné sebevraždy

fundamentalismus = nekritický postoj k vlastní nauce, až nesnášenlivost k ostatním

- spojeno s náboženským fanatismem - vlastní náboženství se musí šířit všemi možnými způsoby -> i terorismus